

ALİ SEYDÎ

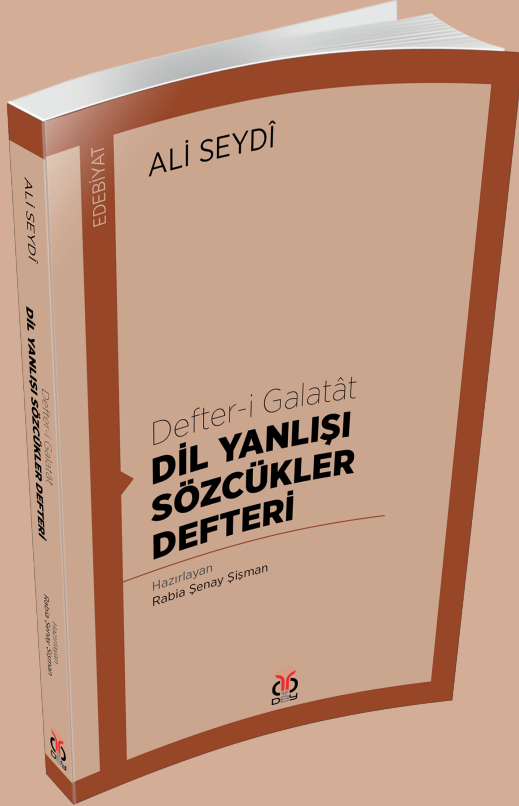
Defter-i Galatât

**DİL YANLIŞI
SÖZCÜKLER
DEFTERİ**

Hazırlayan
Rabia Şenay Şişman

Defter-i Galatât DİL YANLIŞI SÖZCÜKLER DEFTERİ

Hazırlayan: RABİA ŞENAY ŞIŞMAN

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

ALİ SEYDÎ

Defter-i Galatât DİL YANLIŞI SÖZCÜKLER DEFTERİ

Hazırlayan
Rabia Şenay Şışman

“dün”den öğrendiklerimizle
“bugün”de yaşamak için
“yarın” için aydınlatır.

© 2019, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 59

Edebiyat: 22

ISBN 978-605-4635-58-0

Sertifika No: 18188

1. Baskı: İstanbul, 2019

Yazar: Ali Seydi

Hazırlayan: Rabia Şenay Şişman

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Editör: Furkan Öztürk

Sayfa Düzeni: DBY Ajans

Kapak Uygulama: Emre Güngör

Baskı/Cilt: Birlik Ozalit

Nispetiye Mah. Birlik Sok. No: 2 Zemin Kat

Nevin Arıcan Plaza - Levent Beşiktaş / İstanbul

Tel: +90 212 269 30 00 Sertifika No: 20179

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Ali Seydi, Defter-i Galatât / Dil Yanlışı Sözcükler Defteri

Hazırlayan: Rabia Şenay Şişman (Dr. Öğrt. Üyesi) ___

İstanbul : DBY Yayınları, 2019.

233 s. ; 12,0 x 19,5 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 59) ___ Dizin var

ISBN 978-605-4635-58-0

1. Edebiyat 2. Türk Sözcükbilimi 3. Sözlük 4. Galatât

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

Tel. - Faks: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Ön söz.....	7
Ali Seydi'nin Hayatı ve Eserleri.....	17
Kaynakça.....	23
Çevriyazı Alfabeti.....	24

Defter-i Galatât / 25

Mukaddime.....	27
Defter-i Galatât.....	31
Dizin.....	159

Kısım-1 Sâni

Furûk-ı Müteşâbihât ve Müterâdifât / 185

Furûk-ı Müteşâbihât ve Müterâdifât.....	187
Lâhika.....	225
Dizin.....	227

Ön söz

Türkçe kaynaklarda galat “yanılma, yanılğı, yanlışlık, hatalı sözcük, dil yanlışlığı; dil kurallarına uymayan sözcük” gibi tabirlerle anlatılır. “Yanılma” merkezli anlamalara dâhil olan galat/hatalı sözcükler, genel itibariyle ilişkide bulunulan yabancı kültürlerin dillerinden alınmış ve bazı değişimlerle de olsa bir şekilde aslı hâlden uzaklaşmış ve alıntı yapan toplum dili içinde özümsemiş sözcüklerle ilgili bir kavramdır. Aslı ses-biçim özelliklerinden uzaklaşma ses değişikliklerine bağlı söyleyiş farklılıkları; anlam daralması, genişlemesi gibi anlam dairesine bağlı değişimler ve yazımda gözlemlenen ayrımlar ile tespit edilir.

Galat sözcüklerin ses, biçim, yazım ve anlam değişimlerinin tümünü kapsayan dönüşümler ölçünlü/standart dilin kaideleri ve gelenekselmiş yazım şartları çerçevesinde incelenmiş ve zamanla sadece alıntı söz ve sözcükler için değil değişen sosyal çevreyle ve şartlarla ilişkili olarak söz ya da sözcüğün zamanla farklılaşmış hâlleriyle yerli sözler de bu sınıflandırmaya dâhil edilmiştir. Söz veya sözcüğün aslı biçiminden ayrılma evrelerini delillendirme açısından

mühimsenen bu dikkatlerden birini örnekleyecek olursak “ince sıradan “ğ” harfi çok yerde ses değerini kaybetmekle birlikte yazıda gösterilmektedir” ve tersi tutum dil yanlışlığı olarak değerlendirilmektedir. “Mesela ‘eğlen-, beğen-, değın-, eğri” gibi sözcüklerde yazıda görülen ama söyleyişte “y”e yakın bir sese dönüşen “ğ”sesinin imladaki muhafazası her zaman ve şartta geçerli olacaktır? (Sağol, 1999: 149).

Bilindiği üzere her ölçünlü dilin kendine has bir işletim sistemi vardır. Yabancı olan dil unsurlarının toplumsal düzeyde özümsemişi halk diline ve dolayısıyla edebî hayata yerleşmesi ile dile özgü işletim sisteminin kuralları işlevsellik kazanmış olur. Dildeki söz ve sözcük hazinesi bu itibarla sürekli yenilenmeye tâbidir. Sürekli değişimin yenilenme dışındaki getirilerinden biri de unutulmuş, kullarımdan düşen ya da halk tasarrufunun ortaya koyduğu türetim ve birleşimlerle teşkil edilen sözcüklerin varlığı olarak düşünülebilir. İşte sözcüklerin bu türlü ikmal ettikleri başkalaşımın bazı çevrelerce yanlış ya da doğru gibi belirlemelerle yorumlanmış ve bunlarla ilgili eserler kaleme alınmıştır.

Bu tür eserlerden “Türkiye’de yazılan ilk eser, Kemal Paşazade’nin et-Tenbîh ‘alâ galatı’l-câhil ve’n-Nebîh ya da Risâle-i Sakatâtı- Avâm” (Develi, 1997: 99) adlarıyla anılan kitap olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. Türkçenin doğru kullanımına hizmet dikkatleriyle *Osmanlı aydınları* kendi devirlerindeki dil gerçekleri ışığı altında bu tür sözcüklerin fasih hâllerini örneklerle tafsilatlı anlattıkları kitap ve sözlükler hazırlamayı elzem görmüşlerdir. Böylece XIX. yüzyılın ilk yarısından itibaren bu anlayıştaki

çalışmaları içeren sözlüklerin çoğaldığı belirlenmiştir. Galat sözcüğüyle ilgili bir araştırmada, kimi aydınların dilin doğru kabul ettiği dil yanlışlarının önüne geçme çabaları gerekli görülmemiş ve Osmanlı aydınlarının yanlış saydıkları sözcüklere bakış açılarını değiştirmeleri görüşü önerilmiştir (Kaçalın, 1996: 302). Aynı araştırmada “Türkçede galatlar hakkında kaleme alınan başlıca eserler” sıralanmış ve araştırma yazısı galat kavramını konu edinmiş eser bilgilerini içeren bir bibliyografya ile bitirilmiştir.

Sağol (1999: 149) konuyla ilişkili bir yazısında “galatlar hakkında genelde iki görüş hâkim” olduğunu belirtir ve şöyle sıralar: “1. Dil bunları doğru kabul ettiğine göre yanlışlık galata bakış açısındadır. 2. Bu tür kullanışlar feshata aykırı oldukları için kullanılmalrı uygun değildir”. Burada yazı dilinin tutucu olduğunu ama konuşma dilinin zaman içinde dil kurallarının önüne geçebildiğine vurgu yapan Sağol galat sözcüğün kullanılabilirlik ölçüsünü kendince belirlemiş ve bu ölçüyü edebî dile girmiş olma şeklinde ifade etmiştir. (1999: 150).

Galat Sözlükleri ile ilgili bir başka yazıda galat sözlükleri ve galatlarla ilgili çalışmaların ekserisinden bahsedilmiş ama bu konuda ortaya konmuş lisans üstü tez çalışmalarına yer verilmemiştir (Emin, 2011). Yıldız (2009: 128-129) Galatât/galatlar sözlüklerini konu edindiği araştırmada bu sözlüklerle ilgili sunduğu bibliyografya bilgisi içinde “Marmara Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ahmet Topaloğlu’nun danışmanlığı”nda 1989, 1997 ve 2001 yıllarında tamamlanmış üç ayrı tez çalışmasını zikretmiş; ek olarak Doç. Dr. İsmail Durmuş danışmanlığında 1998 yılında Arapçadaki galatlara yönelik

Ali Seydî’nin Hayatı ve Eserleri

Ali Seydî (1870-1933) daha çok hazırladığı sözlükler ve okullar için yazdığı tarih kitaplarıyla tanınan son devir yazar ve idarecilerindendir.

Erzincan’da doğdu (21 Zilhicce 1286/24 Mart 1870). Süvari kumandanı Üzeyir Paşa’nın oğludur. Erzincan Askerî Rüşdiyesi ve Mülkiye İdâdisi’ni bitirdi (1891).

Şûrâ-yı Devlet Kalemî’nde, Hazîne-i Hâssa mümeyyizliğinde çalıştı. İdadîlerde kitabet ve tarih dersleri okuttu. Meşrutiyet’ten sonra mutasarrıflık, valilik, mülkiye müfettişliği yaptı. Târih-i Osmânî encümeni üyeliğinde de bulunan Ali Seydî Bey, emekliye ayrıldıktan (1917) sonra Mülkiye Mektebi’nde Kitâbet-i Resmîye hocalığına getirildi. İstanbul Belediye Meclisi üyeliği yaptı. Trabzon’dan milletvekili seçildikten altı ay sonra vefat etti.

Ali Seydî ders kitapları, tarih ve dille ilgili eserleriyle tanınır. Yüzu aşan kitapları arasında özellikle sözlük çalışmaları dikkate değerdir. Hakkında “Kültürümüze en büyük hizmeti tarih, edebiyat, eğitim, ahlâk alanlarında bir bölümü ders kitabı olan ve sayısı yüze yaklaşan eserleridir”

tespitinde bulunulmuştur. En önemli hizmeti sözlükçülük olduğu kayıtlarda yinelenen ve “dil konusuyla özel olarak ilgilenen Ali Seydî”, sözlük çalışmaları yanı sıra “ansiklopedi çalışmalarında yer almıştır” (Akalm, 2017: 2)².

Ali Seydî sözlüklerinde takip ettiği yöntemlerle Türk sözlükçülüğünde bazı hususlarda ilkleri ortaya koymuştur. “Osmanlı Türkçesi sözlükleri içerisinde Türk İşaret Dilinin alfabetini veren ilk ve tek sözlük Resimli Kâmûs-ı Osmânî” (Akalm, 2017: 3)³ adlı eserin oluşu, bu ilklere aittir.

Eserleri: Sözlükler, tarihî, dinî ve ahlâkî olmak üzere şöyledir:

1. Resimli Kâmûs-ı Osmânî (İstanbul, 1324). Arapça ve Farsça ile Batı dillerinden dilimize girmiş sözcüklerin yanı sıra Türkçe sözcüklere de yer verilerek tertip edilmiştir. Eserde 4.000 madde başı vardır. İlk defa burada 2.000 kadar terim ele alınmıştır.
2. Secî ve Kafiye Lugatı (Melkon ile birlikte, İstanbul, 1323). Eser cüzler hâlinde düşünülmüştür ve toplam elli beş cüzde tamamlanmıştır. 1.500 kadar sözcük barındıran eserde sözcüklerin secî ve kafiye olarak kullanılışlarını göstermek için örnek beyitler verilmiştir. Bu hacimli eser genel bir sözlük olarak da kullanılabilir. Eserden metin tamiri konusunda, bilhassa okunamayan sözcüklerin tesbitinde de faydalanmak mümkündür.

² Akalm, Ş. H. (2017). “Ali Seydi Bey ve Sözlükleri” STAD Türko-
loji Araştırmaları Dergisi Ocak.

³ Akalm, Ş. H. (2017). Age.

Kaynakça

- Develi, H. (1997). “Kemalpaşazade ve Ebüssuûd’un Galatât Defterleri”, İlmî Araştırmalar 4: İstanbul, s. 99-125.
- Eminoğlu, E. (2011). “Galat Sözlükleri ve Mehmed Hafid Efendi’nin Galatât Sözlüğündeki Çağatayca Sözcükler” Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/1, Winter.
- Kaçalin, S. M. (1996). “Galat”; TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA), c. 13: İstanbul, s. 300-303.
- Kuşdemir, O. F. (2012). “Defter-i Galatât”: Ankara.
- Sağol, G. (1999). “Galatların Değerlendirilmesi” Doğu Akdeniz Üniversitesi, Uluslararası Sözlükbilim Sempozyumu Bildirileri (20-23 Mayıs): Gazimağusa, s.143- 152.
- Şişman, R. Ş. (1997). “Defter-i Galatât”. Marmara Üniversitesi, SBE Yüksek Lisan Tezi, 1997: İstanbul.
- Yıldız, H. (2009). “Zuhal Kültürel, Galatât Sözlükleri, Simurg Yayınları: İstanbul 2008” Dil Araştırmaları, S.5, Güz, s.128-136.

Çevriyazı Alfabetesi

ا	a, e, ā	ص	ş
آ	a, ā	ض	z
ی, ای	é, i, î, ī, î	ط	t
ء	’	ظ	z
ب	b, p	ع	’
ت	t	غ	ğ
ث	s	ف	f
ج	c	ق	q
چ	ç	ك	k, g, ñ
ح	h	نك	ñ
خ	h	ل	l
د	d	م	m
ذ	z	او	o, ö, u, ü, ū,
ر	r	ن	n
ز	z	ه	a, e, h
س	s	و	v, ü, u, ū, o, ö
ش	ş		

Ali Seydî
**DEFTER-İ
GALATÂT**

Lisân-ı Osmânîde olup mürûr-ı sinîn ve a‘vâm veya isti‘mâl-i avâm ile mevâzı-ı asliyesinden inhirâf ettirilmiş 1.500 kadar galat kelimâtın asıl ve menşe sahihlerini ve ayrıca 700’e karîb elfâz-ı müteşâbihe ve müterâdifenin ma‘nâca olan farklarını gösterir.

Galat-ı meşhûr fasîh-i mehcûrdan evlâdır

Maârif nezâreti celîlesinin fî 16 Safer sene 324 ve fî 28 Mart sene 322 târih ve 15/1854 numaralı ruhsat-nâmesini hâizdir.

Dersaâdet

Matbaa-i Kütübhâne-i Cihân

Âb-ı Âlî Caddesi Numara 32

1324

Mukaddime

Lisânın kâideden değil, bi’l-akıs kâidenin lisandan tevel-lüd eylediğine vâkıf olanlarca ma‘lumdur ki: Üslûb-ı ifâde-nin, şîve-i beyânın uğradığı tebeddülâtta lisânın –nevâmîs-i tedriciyyeye tâbi olarak- vardığı seviye-i tekemmülâtta in-sanların, daha doğrusu kasd ve iltizâm-ı şahsiyyenin hiç-bir dahl ve te’sîri yoktur.

Bu ahvâli tevlîd ve îcâb eden müessir-i ma‘nevî -zerrât-tan kerrâta kadar bütün mevcûdât-ı maddiyyeyi meşmûl-i ahkâmı eyleyen- kânûn-ı tekâmüldür.

Meselâ: Sarf-ı Osmânî diyor ki: “Biri Arabî, diğeri Fâ-risî olarak iki kelimedenden -Arabî veya Fârisî kâidesine tevfi-ken- terkîb-i izâfî ve tavsîfî teşkîl olunabilir. Lâkin biri Türkî, diğeri Arabî veya Fârisî yâhud ikisi de Türkî olan iki kelime birbirine -kâide-i Arabiyye ve Fârisiyye üzere-muzâf, muzâfûn-ileyh, sıfat, mevsûf olamaz”.

İşte bu bir düstûr-i vâcibü’r-riâyedir. Bunu kim vaz‘ eylemiştir?

sahîhenin fasîhleriyle, asıllarıyla istibdâline kolaylıkla imkân bulunamayacağı emr-i âşikâr ise de herkes kendi lisân-ı mâderzâdının esas mâhiyyetini, kavâid ve nazariyyâtını, elfâzın menşe i'tibâriyle olan keyfiyyâtını bilmeğe, hangi kelimelere, terkiplere sahih, hangilerine gayr-i sahih demek lâzım geleceğini öğrenmeğe mecbur ve maa-hâzâ: Erbâb-ı kalem -galatât-ı meşhûre sırasına geçen bir elfâzın bir terkîbin- hatâ olduğunu bilmek şartıyla, âheng-i umûmîye tebaan isti'mâlinde ma'zûr olduğundan bunları taayyün ve irâe edecek âsâra olan ihtiyâc-ı kat'î derecesi vâreste-i izâhtır.

Şu ihtiyâcî takdîr edenler, bu yolda eser tahrîr ve telfîindeki müşkilâtı da tasdîk ve teslîm eyleyecekleri cihetle ona dâir itâle-i makâle hâcet görülemedi. Yalnız bu vâdî-i mühim ve müşkilde hüsn-i niyyeti rehber ve erbâb-ı takdîr ve insâfın mürüvvetlerini siper ittihâz ederek -kemâl-i aczimle- bu noksan eseri vücûda getirdim ki bunun cebr ve ikmâlî esâtîze-i kirâmın, ashâb-ı iktidâr ve ihtimâmın himmet ve inâyetine müfevvezdir.

Hulâsa-i maksad-ı nâ-çizânem, sâye-i maârif-pîrâye-i hazret-i hilâfet-penâhîde rehîn-i rûtbe-i kemâl olan kütübhâne-i milliyemize âcizâne bir eser ithâfindan ibâret olup şu vesîle ile de velî-ni'met-i cihân ve sebeb-i saâdet-i İslâmîyyân halîfe-i muazzam-ı zîşân pâdişâhımız efendimiz hazretlerinin temâdî-i ömr ve âfiyet ve tevâfûr-i iclâl ve şevket-cenâb-ı zillül-lâhîleri ed'îye-i mefrûzasının tekrârıyla tezyîn-i lisân-ı ubûdiyyet ve iftihâr eylerim.

-Ve mine'llâhi't-tevfik-

Defter-i Galatât

A

- ABDÂL** [A] “Ahmak ve sâf-derûn adam” ma'nâsına gelen bu kelime “değişik” demek olan **bedîlin** cem'î olduğundan «hemze»nin medsiz olarak isti'mâli muktezîdir: **Abdâl**. Medd-i hemze ile telaffuzu galattır (11/a).
- ABRAŞ** [A] Bu kelimenin Arapçada aslı **ebreş** tir ki “sisli, alaca benekli at” ma'nâsına sıfat-ı müşebbehedir. Mâdde-i asliyyesi olan **beres**, “alaca benek ve sis” ma'nâsındadır. Yoksa **abrastan** galat değildir. **Abras**, baras illetine uğrayan kimseye denir. **Baras**, “zâhir-i bedende câ-be-câ zâhir olan beyazlık”tır (11/a).
- ACÂİB** [A] Bu kelime **acîbe** lafzının cem'î olduğu cihetle acâib adam, acâib şey gibi yanlış terkipler isti'mâlin-den tevakkî edilmeli (156/b).
- ACÂLETEN** [A] Bu kelime «ayn»ın zammı ve kesriyle sahih ve fasih bir kelimeyse de fethiyle galattır (156/b).
- A'CÂZ** [A] “Âciz bırakma, herkesi ef'âlinden âciz bırakan hârikü'l-âde şey” ma'nâlarına gelen bu kelime “if'âl” bâbından olup doğrusu «hemze»nin kesriyle **i'câz** dır (36/b).
- ACEMİ** [T] Bir mahallin lisan ve âdetini bilmeyen veya bir san'at ve hizmette tecrübesiz, melekesiz olan adama itlâk edilir ki Arabî **a'cemî** luga-tinden muharreftir (156/b).
- ACÛZE** [A] **Acûze** “kocakarı” demek olduğundan ona bir edât-ı te'nîs ilâvesi nâ-be-mahaldır (157/a).

ZİYÂ-YI ELEKTİRİKÎ [A]

Elektirik bir lafz-ı ecnebî olduğundan **ziyâ** kelime-i Arabiyye'siyle terkîb-i izâfî teşkîl edemez. **Elektirik ziyâsı** demeli (152/a).

ZİYÂFET [A] Arabî'de bu kelime "misafir olmak" ma'nâsını ifade eder (152/b).

ZORAKÎ [T] "İstemeyerek, zorla, cebren" makâmında kullandığımız bu kelimenin **zordan** me'hûz olduğu derkâr ise de nihâyetindeki **-aki** edât-ı bî-ma'nâsının hangi lisandan alındığı ve nereden bulunduğu anlaşılammıştır. Maamâfih âmiyâne bir lugattır (133/a).

ZORBA [T] Bunun da **zûr-bâz** lafz-ı Fârisî'sinden me'huz ve muharref olduğu derkârdır (133/b).

ZUKÂK [A] زوقاق **Sokak** gibi bu da galat olup doğrusu زقاق'tır (133/b).

ZULÂM [A] Doğrusu **sehâb** vezninde **zalâm**dır (155/a).

ZURNA [T] Fârisî **surânadan** muharreftir (133/b).

ZÜMRÜD [A] Ma'ruf "zî-kıymet yeşil taş" demek olan bu lafzın sahîhi «mîm»in zammı ve «râ»nın teşdidiyledir: **Zü-mürüd** (131/b).

Dizin

A

âb → ÇİRKEF
 âb-rîz → HAVRUZ
 abat-jour → PANCUR
 acz → BERDE'L-ACÛZ
 agarr → GARRÂ
 ağaç → DARAGACI
 ah → UHUVVET, İHVET
 ahmak → HUMKÂ
 ahmaka → HUMKÂ
 ahmed - RİK'AT
 ahvâl-i cevviyye → CEVV
 ahvâl-i nâ-makbûle → HAREKÂT-I
 NÂ-MAKBÛLE
 a'kab → UKBA
 akvâ-yı melhûzâtır → EFDAL-İ
 HÜKEMÂDANDIR
 akik → HAKÎK
 alem-dâr → BAYRAK
 alık → DANGALAK
 amm → TAAMMÛM
 an → AKSIRMAK

ân → AVÂN
 ana → ANNE
 'ankebût → ANKEBÛD
 ansırmak → AKSIRMAK
 ansızın → ANSIZIN
 arabî → FÂRİSİCE
 arak → RAKÎ
 arakü'n-nisâ → IRAKÛ'N-NİSÂ
 arapça → FÂRİSİCE
 arâzî-i emîriyye → ARÂZÎ-İ MÎ-
 RİYYE
 arâzî-i meskûne → AHALÎ-İ
 MESKÛNE
 âriyyet → ÂRİYYETÎ
 arkadaş → KARDAŞ, KARINDAŞ
 artırılmak → ARTIRMAK
 arz-ı hâl → ARZUHÂL
 arz-ı hâl → İSTİD'Â
 asâlet → ASÂLETEN
 âsâr-ı berkâniyye → ÂSÂR-I
 VOLKÂNİYYE
 âsâr-ı bürkâniyye → ÂSÂR-I
 VOLKÂNİYYE

zannederim ki → ZANNEDERSEM	zevceyn arasında → ZEVC
zarûr → HASBE'Z-ZARÛR	zevceynden her biri → ZEVC
zarûret → İLCÂ-YI ZARÛRET	zıfda' → ZAFDA'
zât-ı âliniz → HÂK-PÂY	zihâre → ZEGÂRE
zeâmet → ZİÂMET	zibh → ZEBH
zehâb → ZİHÂB	zihn → ZİHİN
zehr → ZEHİR	zirve → ZERVE
zekâ → ZEKÂVET	ziyâ → ZİYÂ-YI ELEKTRİKİ
zemân → AVÂN	zokak → SOKAK
zemîn → TAHTÉ'Z-ZEMÎN	zuncufre → ZİNCİFRE
zenân → ZENNE	zûr-bâz → ZORBA
zenâne → ZENNE	züâf → ZİHÂF
zenbürek → ZENBEREK	zübâne → ZIVANA
zencebîl → ZENCEFİL	zübd → ZEBED
zengin → ZENGİNE	zühre → TEZEHHÜR
zevcât → ZEVECÂT	zümürüd → ZÜMRÜD
zevce → ZEVECÂT	zünüb → ZENEK, ZENB

Kısm-ı Sâni
**FURÛK-I
MÜTEŞÂBİHÂT VE
MÜTERÂDİFÂT**

Furûk-ı Müteşâbihât ve Müterâdifât

A

- ÂDET** [A] Ef' alde (239/a).
örf [A] Akvalde (239/a).
- AHAD** [A] “Zâtında müşâreket kabul etmeyen” (205/b).
vâhid [A] “Sıfatında müşâreket kabul etmeyen (205/b).
- AHMER** [A] “Kırmızı”. Levn-i aslî hakkında (206/a).
ihmirâr [A] “Kırmızılık”. Levn-i arızî hakkındamüs-tâ' meldir (206/a).
- AKL** [A] “Vesâit ile gâibi müşâhedatla mahsûsu müdrîk olan ve idrâkâta nefsi müstaid kılan kuvvet” (240/a).
fehîm [A] Muhâtabın delâlet-i lafziyesiyle bir şeye kesb-i yakîn ve taalluk (240/a).
- ÂL** [A] “Hazret-i fahr-i kâinâta karâbeti olanlar” (213/b).
ashâb [A] “Cenâb-ı sey-yidü'l-mürselîn efendimizi görmek ve zât-ı akdesleriy-lemüsâhabetetmek şerefine nâil olanlar” (213/b).
- ALÂKA** [A] Umûr-ı zihniyede, ma' kûlatta (240/b).
ilâka [A] Umûr-ı hâriciyye ve mahsûsatta (240/b).
- ÂLÂYIŞ** [F] “Lüzumsuz tantana beyhûde tekellüfat” (213/b).
ârâyîş [F] “Zînet, süs” (213/b).
- ÂLET, vâsita** [A] Her âlet vâsıta, lâkin her vâsita âlet değildir. Demek beyinlerinde umum ve husûs-ı mutlak vardır (213/b).

- AMEL** [A] “Kasta makrûn olmayan iş” -hayvân ve cemâda nisbeti sahihtir- (240/b).
fi'î [A] “Kasta makrûn olan iş” -hayvâna nisbeti sahih olmaz- (241/a).
- ANÛD** [A] “An-kasdin inâd eden” (241/a).
anîd [A] “İnat ve muhâlefet eden” (241/b).
- A'RÂB** [A] Kavm-i necîb-i Arab'ın bilhassa bâdiye-nişin olanlarına itlâk olunur -müfredsiz cemidir- (211/b).
- Arab** [A] Kavm-i necîb-i ma' rûfun gerek bedevî gerek medenisine itlâk olunur. (211/b).
- ÂRİF** [A] Cüz'iyatta (239/b).
âlim [A] Külliyatta (239/b).
- ASFER** [A] Ahmer gibidir (210/b).
isfirâr [A] İhmirâr gibidir (210/b).
- AYÂN** [A] “Cereyân-ı mâ ve dem” (241/b).
iyân [A] “rü'yet” (241/b).
- ÂVÂZ** [F] “Ses”. -Şiddet-i tessür gösterir- (217/a).
- âhenk** [F] “Savtın usûl üzere cereyânı” (217/a).
feryâd [F] “Savt-ı bülend” (217/b).
lahn [A] “Savt-ı müessir” (217/b).
nağme [A] “Uğultulu savt” (217/b).
nâle [F] “İnilti” (217/b).
nevâ [F] “Nağme-i âhenk-dâr” (217/b).
sadâ [A] “Savtın aksinden mütehassıl ikinci ses” (217/a).
safir [A] “İnce, düzgün ses” (217/b).
savt [A] “Ses” (217/b).
sürûd [F] “Sevinçten mütehassıl savt” (217/a).
terâne [F] “Savt-ı medîd” (217/a).
terennüm [A] “Sevt-ı latîf ile icrâ-yı âhenk” (217/a).
zemzeme [T] “Mütemevvic ve âhenk-dâr ses” (217/b).
- AZİM** [A] Maddiyatta (240/a).
kebîr [A] Ma' neviyyatta (240/a).
- AZM** [A] “Niyeti tenşit ve taz-yik etmek” (240/a).
kasd [A] “Matlûb olan cihete sarf-ı himmet eylemek” (240/a).

Lâhika

Mücerred oldukları halde elif-i maksûre ile ya'nî elif gibi okunan (ع) ile yazılması lâzım gelen ba'zı kelimât-ı meşhûre-i müsta' mele: Ezâ, adhâ, a'lâ, a'mâ, ulâ, teâlâ, da'vâ, hummâ, selvâ, şettâ, şekvâ, fetvâ, kuvâ, me'vâ, mübtelâ, müteveffâ, mesvâ, müddeâ, müşettâ, mecrâ, mersâ, müstesnâ, müsemmâ, muammâ, ma'nâ, mukaffâ, mülgâ, muhaşşâ, menfâ, mevtâ, mevlâ, nasârâ.

Hitâm

Şişi: Fi 23 Nisan sene 1322

Mü'ellifin âsâr-ı matbû'ası:

Mesâil-i Tab'iyeye: Sualli cevaplı olarak tertib edilip 'ulûm-ı tab'iyeye ve ri'yâziyyeden bahistir. (Nüş-ı matbû'ası kalmamıştır).

Kitâbet Dersleri: Kitâbet-i husûsiyye ve ticâriyyeye dâir ba'zı kavâid ve nümûne-i hâvîdir.

Güldeste-i Bedâi: Kitâbet-i resmiyye hakkında nazârî ve 'amelî olarak tertib edilmiş inşâ kitabıdır.

Seci ve Kâfiye Lugati: Seci ve kâfiye itibâriyle müretteb ve onbeşbin kadar kelimeyi muhtevî bir lugat kitabıdır (müşterektir).

Dizin

acele → SÛR'AT
âhenk → ÂVÂZ
ahmak → EBLEH
ahras → EBKEM
alâmet → EMÂRE
âlim → ÂRİF
amm → SENE
anîd → ANÛD
arab - A'RÂB
ârâyîş → ÂLÂYİŞ
ashab → ÂL
ashâb → EHL
âsıf → RÎH
asr → DEHR
aşîret → CEMÂAT
aşk → ALÂKA
a'zâ → CEVÂRİH
azamet → CELÂL

B

bekâ → İSTİMRÂR
beriyeye → BERYE

beytütet → İKÂMET
beyyine → BÛRHÂN
bezr → BEZR
bî → NÂ
bi'l-bedâhe → BÎ'L-İRTİCÂL
bin → İBN
bühtân → İFTİRÂ
büyüt → EBYÂT

C

celb → İSTİCLÂB
cemm-i gafir → CEMÂAT
cesed → BEDEN
ceyş → CEMÂAT
cezâ → ECR
cirm → CÛRM
cüz' - BA'ZI

D

def → İZÂLE
delîl → DÂL

Defter-i Galatât
**DİL YANLIŞI
SÖZCÜKLER
DEFTERİ**

Yazı dili tutucudur ama canlıdır ve dilin konuşmaya dayalı kısmı gelenekçi yazı dilinin aksine değişime açıktır; zaman, mekân ve şartların ihtiyaçları ölçüsünde alışılmış kalıpları zorlar, başkaca biçim, ses ve birleşimleri kabul edebilir. Kullanımda özümsemiş dolayısıyla farklılaşmış söz ya da sözcükler bir dönem “yanlış” farz edilmiş olsa da Türkçenin gelişim seyri açısından önemli veri kaynağı hüviyetindedir. Kitapta bu dil ürünü söz ya da sözcükler Ali Seydî Bey’in dikkatiyle sıralanmıştır. Eski olmayan dünün söz/sözcük görünülerini bugüne yansıtabilmek biricik amacımızdır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-605-4635-58-0

9 786054 635580